

האמונה המהורה

ב"ה. ג' כסלו, עש"ק פ' תולדות ה'תש"ס

• גליון קס"ד •

עניני אחרית הימים בפרשת השבוע

השפעת בניי על האומות לע"ל

כשם שיצחק לא יצא מעולם מארץ ישראל ודווקא כך השפיע על העולם כולו – כך בזמן הגאולה לא יצאו בני ישראל מהארץ, ומתוכה ישפיעו על כל יושבי תבל

שצפויים לעתיד לבוא, דכר שהתבטא גם באי-יציאתו מארץ-ישראל (ראה לקו"ש ח"א ע' 48),

השפעה בדרך ממילא

אמנם, כשנתבונן בעומק העניין, יש מקום לשאול: האומנם זוהי מעלה? לכאורה, יש בכך אפילו חיסרון. אברהם היה בחוץ-לארץ ופירסם שם את שמו של הבורא. יעקב שהה אצל לבן הארמי, וכך זיכך את המקום, באמצעות עבודת ה' שעשה שם. ואילו יצחק נשאר לבדו בארץ-הקודש, ועסק בעבודתו הפרטית ללא התעסקות עם העולם החיצוני!

התשובה היא, שגם יצחק פירסם את שמו של הקב"ה, אלא שהוא עשה זאת בדרכו שלו. בעוד שדרכו של אברהם היתה להתעסק בצורה ישירה עם הזולת ולרדת אל מקומו, וכך להחזיר בו אמונה בה' וכו' - הרי שיצחק נשאר במקומו, ובאמצעות התנהגותו הפרטית ומצבו - הופץ ממילא שמו של הקב"ה. כמו אבוקה גדולה שדולקת במקום כלשהו, ואורה מאיר למרחוק, מאליו, מבלי שיהיה צורך בפעולה כלשהי.

ענין זה מתבטא באירועים שמסופרים בפרשת השבוע. התורה מתארת כיצד יצחק עובד לעצמו, זורע בשדהו, "ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאוד" (כו, ג). ההצלחה האלוקית שראה יצחק במעשיו היא לכאורה עניין אישי. ואולם, רש"י מפרש על כך: "שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק, ולא כספו וזהבו של אבימלך". ההצלחה (האישית) שלו היתה מדוברת בפי כל האנשים, וכך נתקדש שמו של הקב"ה, "אלוקי יצחק".

כן גם בהמשך הפרשה. כשאבימלך מקנא ביצחק, הוא מגרש את יצחק ממקומו באמרו: "לך מעמנו, כי עצמת ממנו מאוד" (כו, טז). לכאורה, מסתבר שכעת, כאשר התנתק הקשר ביניהם, בודאי לא יוכל יצחק להשפיע על אבימלך. אך... לאחר שיצחק בונה מזבח לה' (פעולה שבין יצחק למקום!), לפתע מגיע אבימלך עם שר צבאו, ובמענה לשאלת יצחק (פסוק כז) "מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אותי ותשלחוני מאתכם" - אומר אבימלך: "ראו ראינו כי היה ה' עמך.. אתה עתה ברוך ה'" (כח-כט). כך מקדש יצחק את שמו של הקב"ה לעין כל, אף כשאינו מתעסק ישירות עם הזולת.

"ונהרו אליו" - מעצמם

גם בנקודה זו מקבילים חיי יצחק לחיים שיהיו לעתיד לבוא:

כאמור, בימות המשיח ישבו בני-ישראל בארצם במנוחה ונחת, ויעסקו בתורה ועבודת ה'. תאמרו: מי יביא את אומות העולם לעבודת ה', אם בני ישראל אינם יוצאים לחוץ לארץ ומתעסקים עמם? התשובה היא ברוח הדברים האמורים: הם יגיעו מאליהם ולא יהיה צורך לקרוא להם. הגילוי האלוקי שיהיה בעם ישראל "ימשוך" אותם אליו, כמו אבוקה גדולה ש"מושכת" אליה את הניצוצות הקטנים המפוזרים.

כן נאמר במפורש בישעיה (ב, ב ואילך): "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים.. ונהרו אליו כל הגוים.. והלכו עמים רבים ואמרו (זה לזה): לכו ונעלה אל הר ה', אל בית אלוקי יעקב, ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו". ושם, ב"הר ה'" הם יקבלו ממלך המשיח: "ושפט" (הוא מלך המשיח - מצודת דוד) בין הגוים, והוכיח לעמים רבים, וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה".

ליצחק אבינו, שבו עוסקת פרשת השבוע, יש שייכות מיוחדת לביאת המשיח והגאולה השלמה. במסכת שבת (פט, ב) מביאים חז"ל את הפסוק (ישעיה סג, טז) "כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו, אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך", ומפרשים את המילים "כי אתה אבינו" שבתחילת הפסוק, שהכוונה ליצחק.

בזמן הגאולה יאמרו ישראל, "כי אברהם לא ידענו, וישראל (=יעקב) לא יכירנו", ודווקא על יצחק יאמרו "כי אתה אבינו" (עייין שם בסביבתה של אמירה זו). יצחק עצמו לא ירצה לקבל שבח זה, ויפנה את ישראל לקדוש-ברוך-הוא, ולכן בסיום הפסוק נאמר "אתה ה' אבינו גואלנו": בעוד שבתחילת הפסוק היתה זו פנייה אל יצחק, הרי שלבסוף יפנו ישראל כך אל הקב"ה. עד כאן תמצית דברי חז"ל.

בתורת החסידות מתבארים דברים אלו באר היטב. מוסבר כי בזמן הגאולה תגלה המעלה המיוחדת שקיימת דווקא בעבודתו הרוחנית של יצחק (כידוע, לכל אחד מהאבות היתה עבודה רוחנית מיוחדת שהיתה שייכת אליו במיוחד). ולכן יאמרו ליצחק "כי אתה אבינו".

כן גם נקשרים הדברים עם השמחה והשחוק ("יצחק") שיהיו לעתיד - "אז ימלא שחוק פינו".

מתוך ביאורי החסידות הרבים בנושא זה נתמקד כאן בנושא אחד: נסביר פרט 'צדדי' אחד בהתנהגותו של יצחק, שדומה להנהגה שתהיה אצל בני ישראל לעתיד לבוא.

לא נצא מהארץ

בפרשתנו מספרת התורה על רעב שהיה בארץ-ישראל, ובעקבותיו הלך יצחק לגרר, מקום מגוריו של אבימלך מלך פלשתים. כאן התגלה אליו ה', ואמר לו (כו, ב): "אל תרד מצרימה, שכן בארץ אשר אמר אליך". מפרש רש"י: "היה דעתו לרדת למצרים כמו שירד אביו בימי הרעב. אמר לו: אל תרד מצרימה, שאתה 'עולה תמימה' ואין חוצה לארץ כדאי לך".

בעניין זה שונה יצחק מאברהם ויעקב. אברהם חי חלק גדול מחייו בחוץ-לארץ. כך גם יעקב, שחי שנים רבות אצל לבן הארמי, וכך גם את סוף שנות חייו - שבע-עשרה שנה - עשה במצרים. ואילו יצחק לא יצא מארץ-ישראל במשך כל שנות חייו.

בכך דומים חיי יצחק לחיי בני ישראל לעתיד לבוא: בביאת המשיח יהיה קיבוץ גלויות, וכל עם ישראל יבוא להתגורר בארץ, לנצח. לא תהיה כל סיבה לצאת מהארץ, וכולם יחיו בארץ בקביעות.

יש לומר, שזו אכן הכוונה בדברי הקב"ה ליצחק שהוא 'עולה תמימה'. הכוונה בפשטות היא לכך שיצחק נעקד על-גבי המזבח, ועמד להיות מוקטר כקרבן עולה. אך יש כאן דבר עמוק יותר: מבואר בזוהר (ח"א ס, א) שבשעת העקידה פרח נשמתו של יצחק, והקב"ה החזיר אותה לו מחדש, כמו תחיית המתים ממש. הווה אומר, נשמתו של יצחק היתה נשמה מסוג הנשמות שיתן הקב"ה בתחיית המתים - "מעין עולם הבא". מובן, אפוא, שיצחק חי כבר בעולם הזה חיים שהיו מעין החיים

הווי אומר, למרות עוצמתו של האור האלוקי שהאיר למרחוק, הוא היה מוגבל בהשפעתו, ולא חדר עד התחתונים ביותר. (אף כי לאמיתו של דבר חלה הזדככות מסויימת באלו שהושפעו משלמה, גם כפי שהיו במקומם הם - שכן, עצם הרצון לעלות לירושלים מבטא תוזה כלשהי, התעלות מסויימת שחלה בהם - הרי ה"בירור" בפועל, השינוי המושלם במציאותם, נעשה רק לאחר כואם. כך, לדוגמה, היה אצל מלכת שבא. כשהגיעה אל שלמה, התפעלה מאוד, אך לא לפני-כן. כך התבטאה היא עצמה - מלכים א י, ז: "לא האמנתי לדברים עד אשר באתי").

ובשתי נקודות אלו, ישתנה המצב בימות המשיח. או "יתבררו" כולם, אף הדרגות הנחותות ביותר, והמהפך באישיותם יתבצע כפי שהם במקומם התחתון, ולא רק לאחר עלותם לירושלים. בעודם במקומם הם, תחול בהם ההזדככות המושלמת, ומכוחה יעלו למלך המשיח, כדי לקבל הדרכה וסיוע בעבודת ה', כלומר, הם לא יבואו רק כדי לבדוק אם אכן השמועות ששמעו נכונות, כפי שהיה אצל מלכת שבא; כבר במקומם הם יהיו חדורים באמת האלוקית, ויבואו כדי לקבל ממלך המשיח.

משיח בגלות

זה כח של האור האלקי הבלתי מוגבל שיאיר בימות המשיח, כאשר המרכז העיקרי של התגלותו שיהיה בארץ-הקודש ובעיקר בירושלים, יתפשט מאליו על פני כל העולם כולו, מבלי שיהיה צורך בפעולה כלשהי, וישפיע גם על הרחוקים ביותר בגשמיית, וה"רחוקים" ביותר מבחינה רוחנית.

כל זה יהיה לעתיד לבוא; אך כדי להגיע למצב זה, הרי בזמן הזה נדרש דווקא הכיוון ההפוך - יציאה למקומות הנידחים ביותר, כדי להכין גם את אלו שנמצאים בדרגות הנחותות ביותר, שיהיו ראויים לקבל פני משיח צדקנו.

ובענין זה יכולים אנו ללמוד מהנהגתו של מלך המשיח עצמו: מצינו, שבניגוד למעמדו של משיח בזמן הגאולה, שישב על כיסא ממלכתו "ונהרו אליו כל הגויים", כאמור - הרי בזמן הגלות, לפני התגלותו, נמצא הוא דווקא מחוץ לארץ-הקודש, בארץ העמים, ופועל פעולתו שם.

כך כותב האברבנאל בספרו "ישועות משיחו" ("העיון הראשון" פרק ג), והוא מביא בהקשר זה את דברי הנביא למלאכי ג, א), "ופתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים", פסוק זה מתפרש לדעתו על משיח, שנמצא לעת עתה מחוץ ל"היכלו" - ו"פתאום יבוא (=מחו"ל) אל היכלו", כאשר יסיים את שליחותו שם, ותיכף ומיד ממש.

(מתוך הספר "הנה ימים באים" פרשתינו)

פנינים יקרים

**אם יתמהמה חכה לו כי בא יבוא תיכף ולא יאחר
(חבוקק ב') משמע אם תחכה לו בא יבוא תיכף ולא
יאחר. וכזה שמעתי על גאון אמיתי אחד בדור
שלפנינו שחפצה עיר אחת לקבל אותו לראב"ד
בעירם ולא רצה לקבל עליו משרת הרבנות וכשבאו
שני שלוחים ואמרו לו רבינו ידע הוד כבודו כי
שלשים אלף יהודים ממתינים לביאתו, כששמע
דבריהם אלו אמר להם א"כ הדבר אני מקבל ותיכף
לבש בגדיו לילך אתם. כמו"כ בעניינינו אם היו
ישראל מחכים למשיח אז ודאי הי' בא.**

(חפץ חיים לקוטי אמרים פי"א)

ניתן להבין רעיון זה גם מדברי הרמב"ם, שכתב (בהלכות תשובה פ"ט ה"ב): "אותו המלך שיעמוד מזרע דוד בעל חכמה יהיה יותר משלמה ונביא גדול הוא קרוב למשה רבנו, ולפיכך ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה' ויבואו כל הגויים לשמעו". וב'פירוש המשניות' (תחילת פרק "חלק"): "ויהיה אותו המלך גדול מאוד, ובית מלכותו בציון יגדל שמו, וזכרו יהיה מלא הגויים, יותר מן המלך שלמה, וישלימו אתו כל האומות ויעבדוהו כל הארצות". כולם יבואו, מאליהם, אל ארץ-הקודש ואל הר ה', וכך ישפיעו עליהם בני-ישראל.

וכך נאמר עוד בישיעה (יא, ו): "והיה ביום ההוא שרש ישי אשר עמד לנס עמים, אליו גוים ידרשו והיתה מנוחתו כבוד". מה משמעות המלים "לנס עמים"? מפרש רש"י "להיות עמים מרימים נס להקבץ אליו". וראה גם באברבנאל: "אליו גוים ידרשו - כי ידרשו אותו, והוא לא ילך לדרוש אותם".

שלשה אופנים

כדי להבין בצורה עמוקה יותר את המעלה והשלמות בצורת ההשפעה שתהיה לעתיד לעם ישראל על כל העולם, עורכת תורת החסידות השוואה בין שלושה מצבים בהשפעת הקדושה על העולם.

המצב הראשון היה כאשר בני ישראל הלכו במדבר, לאחר יציאת מצרים. ארבעים שנה נעו ישראל במדבר, ועמם ארון הברית ומשכן העדות. מבואר בחסידות, שהליכת המשכן והארון במדבר היתה במטרה לגרום להכנת ה"קליפות" הרוחניות שהיו במדבר, ו"לברר" את הניצוצות האלוקיים ששכנו שם. לשם כך, היה הארון צריך לצאת ממקומו הנעלה והמקודש, ולהתעסק באופן ישיר עם "קליפות" וכוחות הטומאה.

דרך זו בהשפעת הקדושה, שבה הקדושה צריכה להשפיל את עצמה כדי להעלות את הדרגות הנחותות, נקראת "בירור" בדרך מלחמה". הדבר דומה למלך שרוצה לכבוש מדינה שכנה, ולשם כך עליו לרדת ממקומו המכובד, לצאת מעיר המלוכה ולהוריד את עצמו בלבישת בגדי מלחמה. זוהי הדרגה הנמוכה ב"בירור" הניצוצות.

בימי שלמה היה מצב נעלה יותר. שלמה ישב על כיסא מלכותו, בית המקדש עמד על מכונו בירושלים, ולא היה צורך לרדת ולהתעסק באופן ישיר עם הכוחות השליליים, "לברר" אותם. האור האלוקי הגדול שזרח בימי שלמה, משך אליו את כל הגויים שהגיעו אליו מאליהם. לכן היה שלמה "איש מנוחה", ושלוש ושקט שררו בימיו (דברי הימים א כב, ט י). כתוצאה מתוקף הגילוי האלוקי שהאיר על-ידו - נתבטלו מאליהם כל האויבים והמתנגדים.

זו היתה גם הסיבה לכך שכולם הגיעו לירושלים, אל שלמה. ואם כי הסיבה החיצונית לכך היתה הרצון לראותו ולהכיר את חכמתו (מלכים א ה, יד), הרי הטעם הפנימי והאמיתי היה המשיכה שלהם אל האור האלוקי. כך אומר הפסוק (מלכים א י, א-ב): "ומלכת שבא שמעת את שמע שלמה לשם ה'", ועקב כך "ותבוא ירושלמה". הרי שהדבר קשור ל"שם ה'" ששכן בשלמה ומלכותו, והוא שגרם לכל העמים לבוא לירושלים.

דרך זו של "בירור" הניצוצות היא נעלית יותר, והיא מכונה בשפת החסידות: "בירור" בדרך מנוחה". כאן אין צורך במלחמה ישירה, אלא החושך נדחה מאליו מפני האור.

בימות המשיח, יהיה ה"בירור" בדרך מושלמת ונעלית עוד יותר:

ב"בירור" שהיה בימי שלמה היו שני חסרונות. ראשית, מבואר בקבלה ובחסידות, שהאור האלוקי שהאיר בימיו לא ירד עד הדרגות הכי נמוכות. אכן, גויים רבים הגיעו אליו ונכנעו למרותו, אך הגויים שהיו בדרגה רוחנית נחותה ביותר לא נמשכו אליו.

שנית, גם אלו ש"נבחרו" על ידי שלמה, לא היה זה במקומם הם. הם הגיעו לירושלים, ושם הושפעו משלמה; אך כפי שהם במקומם התחתון לא חל בהם שינוי.

יו"ל ע"י ועד להרמת קרן משיח צדקנו

785 E. 2nd St. Brooklyn, NY 11218

כתובתנו באינטרנט: <http://www.moshiach.net/blind>